

**PROF. PAUL J. MAGNARELLA'NIN «BİR TÜRK KASABASINDA
GELENEK VE DEĞİŞME» İSİMLİ ARAŞTIRMASI
ÜZERİNE (*)**

Doç. Dr. Mahmut TEZCAN

Prof. Paul J. Magnarella, A. B. D. de Vermont Üniversitesi Antropoloji Bölümü öğretim üyelerindedir. Yazar, alan araştırmaları için Türkiye'yi seçmiştir. Yayınları genellikle Türkiye üzerinedir. İngilizce olarak yayınlanan «Bir Türk Kasabasında Genel ve Değişme» isimli yapıtı, Balıkesir'in Susurluk Kasabasında yapılmış bir alan araştırmasıdır. Araştırmada anket, katılarak gözlem, görüşme, örnek olay, istatistik, gazete içerik çözümlemesi gibi teknikler birlikte kullanılmıştır.

Yazar araştırmaya başlamadan önce Burdur ve Antalya'da İngilizce öğretmenliği yapmış, Türkler hakkında bilgi sahibi olmuş, (Türk tarihini, dilini, siyasal yapısını ve kültürünü incelemiştir.) Türkçe öğrenmiş, Türkiye'de gezilere katılmıştır. Bir yıl Susurluk'ta alan araştırması için kalmış ve sonra kısa süreli olarak A. B. D. den zaman zaman Türkiye'ye gelmiştir.

Araştırma, on bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde yazar, araştırmanın kuramsal çerçevesini belirtmiş, Türkler hakkında genel bir bilgi vermiş ve Susurluk Kasabası hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Yazar, kuramsal çerçevede günümüz fonksiyonalistlerinden N. Smelser'in modernleşme modelini kullanmıştır. Modeli oluşturan süreçler, bugün üçüncü dünya ülkelerinin birçoğunda görülmektedir. Smelser'in modernleşme modeli, birbiriyle ilişkili şu dört alt süreci içine almaktadır: (s. 6 - 7).

(x) Paul J. Magnarella

Tradition and Change in a Turkish Town-John Wiley and Sons, Schenckman Publishing Company, 1974.

- 1 — Teknolojik gelişme,
- 2 — Tarımsal gelişme,
- 3 — Sanayileşme,
- 4 — Kentleşme.

Bu model çerçevesinde Susurluk Kasabasındaki modernleşmenin tarihsel, bölgesel, ulusal ve karşılaştırmalı olarak ele alınışını görmekteyiz. Susurluk, 1970 yılında 12.357 nüfusa sahipti. Son yıllarda büyük değişikliklere uğramıştır. 1930 - 40 yılları arasında 4.000 kişilik bir köy topluluğu idi ve çevre köyler için bir pazar yeri idi. Ekonomisi kendine yeterli idi ve sanayileşme yoktu. Üretim ve pazarlamada da farklılaşma yoktu. Sadece bir ilkokula sahipti. Ulaştırma çok zayıf ve okuma - yazma bilmezlik yaygın idi. Fakat 1955 yılında faaliyete geçen devlet şeker pancarı rafinerisinin kurulmasıyla Susurluk modern bir kasaba durumuna geldi. Kasabanın ve civar köylerin çok yakınında bulunan bu kuruluş, köylü ve kasabalılar için iş olanakları yaratmıştır. Ayrıca köylüler için pancar üretiminde teknik yardım sağlamış ve onların ürününü peşin olarak sattıkları bir pazar durumuna gelmiştir. Ayrıca bu kuruluşun etkisiyle kasabadaki el sanatları, hizmetler, bankacılık yaygınlaşmıştır. Sayısız ücretli iş olanakları yaratılmış ve köylülerin kasabaya göçünü sağlamıştır. Böylece 1960 yılında Susurluk'un nüfusu 11.450 olmuştur.

İkinci bölümde Susurluk'un tarihsel durumu ve coğrafi özellikleri üzerinde durulmuştur. Balıkesir İli ve Susurluk Kasabasının tarihi incelenirken yazar, iki boyuta dikkati çekiyor: Birincisi, burada çok çeşitli etnik grupların varlığı, diğeri ise doğu ve batı kültürlerinin etkileşimi (s. 19). Hristiyanların da tarihsel olarak kasabaya etkisi olmuştur. Yunanlı ve Ermeniler bina inşaatlarında, ayakkabıcılıkta, metal işlerinde, alet yapımında, fırıncılıkta, şarap imalatında ve perakende ticarete geniş ölçüde çalışmışlardır (s. 24).

Kasabada en çok buğday, arpa, pirinç, mısır, fasulye, yulaf, ayçekirdeği, şeker pancarı ve sebze yetiştirilmekte, ayrıca hayvancılık da önemli bir yer tutmaktadır. Susurluk'a köylerden göç hareketi 1950 yılında başlamıştır.

Üçüncü bölümde Kasabanın bugünkü durumu (*) ele alınmıştır. 1950 den önce kasaba, az nüfuslu, yoksul, durgun ve ekonomisi sınırlı bir tarımsal üretime bağlı idi. Şeker rafinerisinin kuruluşundan sonra büyük değişmeler olmuştur. Bu fabrika toplumsal, tarımsal ve ekonomik gelişmede rol oynamıştır. Bugün kasabada üç ilkokul bir orta, bir lise vardır. Otobüs garajı ve genel garaj yapılmış ve bunlar genişletilmektedir (s. 31). Marangozculuk da ilerlemiştir. Banka sayısı da birden dörde yükselmiştir. Şeker fabrikasının kuruluşundan sonra kasabanın nüfusu artmıştır. 1970 deki nüfus 12.357 dir. Bölge, birçok etnik grupların bulunduğu bir mozayik görünümündedir. Bunların hepsi de ortaklaşa Türk kültürünü paylaşırlar. Bununla birlikte her grup kendini diğerlerinden biraz üstün görür. Başlıca etnik gruplar: Manavlar, Balkan Türkleri, Muhacirler (Boşnak - Arnavut - Pomaklar), Yürük ve Türkmenler, Gürcüler, Çerkezler, Tatarlar, Çingeneler. Balıkesir'e Susurluk'tan 45 dakikada gidilmektedir. Kentlerarası gidiş gelişler de yoğunlaşmıştır. Bu fiziksel hareketlilik, kasabasının ülkeye bütünleşmesini sağlamıştır (s. 56). Kitle iletişim araçları da bu bütünleşmede rol oynamaktadır. 1969 da 6.000 radyo bulunmaktaydı. Anket sonuçlarına göre örnekleme giren deneklerin % 98 i Türk müziği ve haberleri sürekli olarak dinlediklerini belirtmişlerdir. Gazete okuma derecesi de oldukça yüksek. Siyasal olaylar, resimli romanlar ve spor sayfaları çok okunmaktadır. Kasabada yazlık açık hava ve kapalı salonlu kışlık sinemalara devam da oldukça yaygındır. Türk aşk öyküleri ve Amerikan Western'leri geniş seyirci çeken türler. Seyahat ve kitle iletişim araçlarının yoğunluğu, yöre halkının ulusal düzeyde psikolojik bütünleşmesini de geliştirmiştir (s. 57).

Dördüncü bölüm, Kasabanın ekonomik yaşamına yer veriyor. Şeker rafinerisinin kuruluşundan önce Susurluk'taki iş yaşamı, aile çiftlikleri, el sanatları ve perakende işler biçiminde idi. Ekonomik gelişme sürecinde birçok yeni işler ortaya çıkmış ve ekonomik eylemlerde farklılaşma başlamıştır. Aile başkanı, artık fabrikada, küçük bir iş firmasında ya da dev-

(x) Yazar, 1969-1970 yılını kastediyor. Rakamlar kuşkusuz 1980 de daha değişiktir.

let kurumunda çalışmaktadır. Erkek çocuk artık babasıyla birlikte çalışmıyor, ya okula gidiyor ya da bir yerde çalışıyor. Yiyecekler ve giyim çoğunlukla pazar yerinden sağlanıyor. Ücretli iş olanakları mal ve hizmetlerin satın alınmasında bir artış sağlamıştır. Böylece kasabadaki küçük sanayi, el sanatları, perakende satış dükkânları ve hizmete ilişkin işyerleri gelişmiştir. 50 kişinin çalıştığı özel işletme olarak ayçiçeği yağı fabrikası ve un değirmeni, 70 tane dösemecilik demir işleri, bakırcılık ve kalaycılık dükkânı üretimde bulunmaktadır. Bu küçük özel işyerlerinde 1 den 15 e kadar işçi çalışmaktadır. Ayrıca ayakkabıcı, terzi, yoğurt ve peynir yapımı dükkânları gibi sınıai nitelikte olmayan işyerleri de önemli bir yer tutmaktadırlar. Hizmet ve ticaret kategorilerinde ise berber dükkânı, küçük otel, lokanta, kahvehane, meyhanе, fırın, manav dükkânı, sebze ve meyva sergisi, kasap dükkânı yer almaktadır. Şeker fabrikası bu sınıai gelişmede başlıca rolü oynamıştır (s. 60). Bu fabrika, bir Türk devlet girişimi olan Türkiye Şeker Fabrikaları A. Şirketince 12 şeker rafinerisinden oluşmaktadır. Fabrikada 1968 de 67 adet tam gün çalışan yönetim personeli, 175 hizmet işçisi (şoför, onarımcı gibi), 200 üretim işçisi, 675 mevsimlik üretim personeli çalışmakta idi (s. 60). Yönetim personelinin çoğu, Susurluk dışında doğmuş ve eğitilmişti. Şeker pancarı işlenme dönemi yılda 100 gün sürmektedir. Şeker pancarı yanında fabrika, hayvan beslemenin geliştirilmesinde de bir program geliştirmiştir. Model çiftlik kurarak daha iyi sığır yetiştirme işlemine girişmiştir. Ayrıca şeker pancarı işlenmesinden kalan küspe ve melas gibi artıklar köylüye ucuz olarak satılmaktadır.

Fabrika, aynı zamanda kasabanın 4 km. ilerisinde yerleşmiş bir model topluluk yaratmıştır. Yönetim personeli ve aileleri için modern apartmanlar, lokantalar, sağlık kliniği, sinema, eğlence salonu, misafirhane, tenis ve basketbol alanlarından oluşan bir yerleşim alanı gelişmiştir (s. 61). Şeker rafinerisi, işçilerin yeniden toplumsallaşmalarına neden olmuş ve yeni bir yaşam biçimi getirmiştir. Otobüs ve iş saatlerine ilişkin zaman ilânları, zaman kartları, teknik yarışmaya dayalı buyruklar dizisi, özel giyim, temizlik v. s. gibi yeni tarzlar. Fabrikada ödenen yüksek ücret, güvenlik ve çekici iş-

ler, Susurluk'un sosyo - ekonomik yapısının güçlü bir destekleyicisi olmuştur (s. 62). Fabrika, toplumsal statü ve mesleki saygınlığın yeni bir düzenlenmesine neden olmuştur. Daha önceden kasaba, iki sosyo - ekonomik sınıfla karakterize edilirdi: Büyük toprak sahipleri bir yanda, diğer yanda ise küçük çiftçiler, zanaatkarlar ve tüccarlar vardı. Fabrika, ücretlilerin oluşturduğu yeni bir orta sınıf yaratmıştır. Ayrıca fabrikanın üst düzey yöneticileri de büyük toprak sahiplerinin statüleriyle denk olarak görülmektedir. Yine fabrikanın etkisiyle (Kasabanın nüfus artışı ve köylülerin satın alma gücünün gelişmesi ile) tüccar ve zanaatkarlar da daha varlıklı duruma gelerek yaygınlaşan burjuva sınıfına girmişlerdir. Kasabanın bazı yeni zenginleri, küçük zanaat sahiplerinin oğullarıdır. Rafineride çalışma farklı toplumsal ve etnik kökenlerden gelen işçiler arasında ortaklaşa bir kimlik için güçlü bir temel oluşturmuştur. Rafineri işçileri, ulusal sendika faaliyetlerine katılmaya büyük bir ilgi göstermişlerdir. Daire ve dükkân yapımı için birçok kooperatifler kurmuşlardır. Bunları kâr amacıyla satmak, ya da düzenli bir gelire sahip olmak için kiraya vermek istemektedirler. Ayrıca işçiler gıda kooperatifi kurmuşlar, ucuz gıda elde etmekte ve kârı paylaşmaktadırlar. Rafineri ayrıca tasarruf ve tüketimi de etkilemiştir. Birçok işçi bankalarda tasarruf hesabı açmıştır. Daha çok fabrika imalatı biçimindeki malları almaya eğilim göstermişlerdir. Radyo, alet, saat ve giyim gibi. Araştırmacı, Kasabada 1950 yılına kadar çok etkin olan geleneksel usta - çırak ilişkileri ve bunlarla ilgili törenlerin (ziyafet, destur, peştemal) artık çok azaldığını belirtiyor (s. 67). Bunun nedenlerini yazar üç nedene bağlıyor. Birincisi, yeni yasa (8 saatlik günlük çalışma); ikincisi, makine ile rekabet sonucu mekanikleşme (daha çabuk ve daha kârlı olan makine ile yapılan işlerde daha az işçiye gereksinim duyuluyor). Üçüncü olarak da azami kâr elde etmek isteyen ve insan ilişkilerine az önem veren bir ekonomik ideolojinin giderek yaygınlaşmasıdır. Yarışmacılığın ve mekanikliğin arttığı bir pazarda işverenler üretim maliyetine daha çok; genç işçilerin karakter gelişmesine ise daha az önem vermektedirler (s. 68). Artık işveren, baba ve öğretmen rolünde görülmemektedir.

Şeker Sanayii Sendikası ile Belediye İşçileri Sendikası Su-

surluk'taki etken sendikalardı. Bunların yanında birçok kooperatifler ve meslek birlikleri yer almıştır.

1960 yılından sonra Susurluk'ta da yaşam koşullarının güçleşmesinden sınırlı ekonomik olanakalardan yakınmalar başlamıştır. Yazar, gelir yetersizliği ve tüketimin artış göstermesi nedeniyle, kasabalıların Avrupa ve diğer sanayileşmiş ülkelere göç etme eğilimlerinin güçlendiğini belirtmektedir (s. 74-76). Araştırmanın yapıldığı yıllarda Susurluk'tan 150, köylerden 200 kişinin Batı Avrupa'da çalışmakta oldukları saptanmıştır. Bu işçilerin yaz tatillerinde beraberlerinde getirdikleri araba, küçük TV, radyo, teyp, pikap, kumaş v.s. gibi eşyaları diğer kasabalılar gıpta ile karşılamışlardır.

Beşinci bölüm, Akrabalık ve Aile konusunu işlemektedir. Susurluk'ta çok çeşitli etnik gruplar bulunmasına rağmen akrabalık sistemleri birçok bakımlardan birbirine benzemektedir. Sülâle ve akrabalıkta baba tarafı egemendir. (Patriarkal sistem). Ev, toprak gibi mallar erkekler yoluyla geçer. Erkek evlat evlenince gelini baba evine getirir. En temel akrabalık birimi çekirdek ailedir. Sülâle kavramı, Manavlar ve Yürük-Türkmenlerce yedi ve daha fazla kuşaklara kadar yaygınlaştırılır. Fakat bu bölgede birçokları beş kuşağın en iyi olduğu inancındadırlar (s. 84). Eskiden sülâle, bugünkünden çok daha önemli idi. Diğer bir akrabalık kavramı olan «Hısım» ise hem ana hem baba tarafını ifade etmektedir. Hısmılık, karşılıklı yardımlaşma ve sorumluluk bakımından potansiyel bir kaynaktır. Yürük Türkmenlerde «Aşirekt» bir akrabalık kavramı olarak kullanılır.

Ailede erkek egemenliği, yaşlılara uyum ve kadınların uysal ve itaatli olmaları gerektiği temeldir. Amca, yarı baba sayılır. Baba gibi otorite figürüdür. Erkek kardeş (ağabey), kız kardeşler üzerinde otoriter davranışlıdır (s. 91). Kadınların erkeklerine itaat etmeleri gereğinin bir kaynağı, İslâm dinidir. Kadın erkek işbölümü kesindir. Kadın ev işinden, erkek ev dışından sorumludur. Ergenler ve gençler aynı cinsten gruplaşarak eğlenir ve gezerler. Kasabada birçok meslekler toplumsaldır ve iş sırasında ziyarete, sohbet, hatta kısa süreli eğlenceye uygundur (s. 96). Örneğin terziler, ayakkabıcılar, gömlekçiler hem çalışır hem sohbet ederler. Erkek zamanının çoğunu dışarda geçirir. Tatil ve boş zamanlarında bile kahve-

hane, sinema, kasabanın parkı en popüler vakit geçirme yerleridirler. Bununla birlikte son zamanlardaki değişimlerden birisi de, dinlenme parkına, sinemaya erkeklerin hanımlarını götürmeleridir. Fakat denize götürmemektedirler.

Şeker fabrikasının desteğinde Erdek kasabında, yazlık deniz kampları düzenlenmektedir. Bu, fabrikanın getirdiği yeni bir eğlenme dinlenme türüdür. Fakat yazar bu olanaktan yararlananların azlığına değiniyor (s. 97). Yine şeker rafinerisinin etkisiyle kadınlar alış verişe ve pazar yerine çıkarak eskinin aksine ev yönetiminde mali sorunlarla da ilgilenmektedir. (s. 98). Böylece kadın ev dışında, dış olaylarda ailesini temsil etmektedir. Ayrıca fabrikalada az sayıda yerli halktan kadınlar temizlik işçisi olarak çalışmaktadırlar. Bundan başka bankalarda, postahanedeki ve ilkokulda öğretmen olarak kasabanın yerli halkından genç kızlar çalışma yaşamında yer almışlardır. Ayrıca yoksul kasaba halkından yüz kadar kadın mevsimlik işçi olarak çiftliklerde çalışmaktadırlar (s. 102).

Altıncı bölüm hukuksal konulara ayrılmıştır. Yazar Medeni Kanunun getirdiği yenilikleri özetliyor. Kasabadaki eş seçimi ve evlenme törenlerinin tekdüze olarak sürüp gittiğini ve bu durumun yoğun akrabalık ilişkilerine yol açtığını belirtiyor. Görücülük usulü ile evlenmeler kasabada çok yaygındır (s. 110). Evlenmelerde dini nikâh da oldukça yaygın olarak başvurulan bir törendir. Bu geleneksel evlenmeler dışında modern tarzda evlenmeler de bir değişim olarak görülmektedir. Bunda okulların kız - erkek olarak birlikte eğitim yapması, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, edebiyat ve seyahatlerin rolü vardır (s. 112). Kız kaçırmak biçiminde evlenmelere de Susurluk'ta rastlanmaktadır. Özellikle Çerkez ve Gürcülerde bu usul çok yaygındır (s. 113). Çerkezlerin çok başlık istemesi kız kaçırmalara yol açmaktadır.

1954 den sonra modernleşme hareketi ile etnik gruplar arası evlenmeler de artmıştır. Eskiden evlenmeler sadece kendi etnik grubu arasında olurken artık çeşitli etnik gruplar arasında evlenmeler başlamıştır. Yazar evlenmelerin % 72 sinin kendi etnik grubundan, % sinin karışık gruplarla gerçekleştiğini belirtiyor (s. 122). Yeni evliler daha çok karışık gruplardan evlenmektedir. Daha çok Manavlarla Muhacirler arası evlenmeler görülmektedir (s. 123).

Kasabalılar mirasın erkek ve kadın arasında eşit olarak bölüşülmesine taraftardır (s. 126). Çok eş evlilik kasabalı-larca istenmeyen ve çok az görülen bir durumdur (s. 127). Boşanma da hukuksal yönden zor olduğu için çok sık görülmemektedir (s. 127). Gazetelerden edinilen bilgilere göre boşanma-larda ekonomik yetersizlik, parasızlık geniş rol oynamaktadı-r (s. 127).

Yazar yedinci bölümde **Kasabanın siyasal yaşamını** incelemiştir. Burada yazar, kasabanın basit siyasal yapıdan karmaşık siyasal yapıya geçişini ele almış, belediye seçimlerini, genel seçimleri, muhtar seçimlerini, siyasal partileri ve örgütlerini ve bunlardaki değişmelere değinmiştir.

Sekizinci bölümde **Susurluk'un eğitim durumu** ele alınmıştır.

Yazar Susurluk'taki orta ve lisenin üniversiteye öğrenci hazırladığını, bir mesleksel eğitimin verilmediğine değiniyor (s. 152). Öğretmenler ise daha çok Susurluk dışındaki Türkiye'nin diğer büyük kentlerinden gelmiş kimselerdir. Anketlerle kasabalılara, çocuklarına öğretilmesini en çok istedikleri iki şeyi belirtmeleri istendiğinde, onların en çok İslâm dininin değeri, yurtseverlik, ahlâkîlik ve ailenin önemi gibi değerlerin öğretilmesini istedikleri saptanmıştır (s. 157). Yine, çocukları için en önemli gördükleri bağlılık türünün hangisi olduğu sorulduğunda, dine, akrabaya, arkadaşına, kasabaya ve ulusuna bağlılık belirtilmiştir. Bu duruma göre, dinsel, ulusal ve akrabaya sadakat başlıca bağlılık türlerini oluşturuyor (s. 157). Tüm kasabaların dindar, fakat kadercî olmadıkları, bireylerin kendilerini denetleyebilecekleri ve çalışmakla başarıya ulaşabileceklerine inandıkları ve bilimsel gelişmelere karşı olmadıkları saptanmıştır (s. 157). Halkın % 94 ü, çocuklarının üniversite öğrenimi görmesini istemektedirler (s. 158). ve % 56 sı aynı öğrenimi kızları için de istemektedirler. % 76 sı meslek olarak tıp ve hukuku tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Kızlar için de doktorluk, öğretmenlik, eczacılık gibi meslekler tercih edilmiştir (s. 158). Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyetinde eğitim bireylerin statü artışına yol açmıştır. Bu nedenle yazara göre Susurluk halkının eğitime olan büyük talebi, yeni birşey değildir.

Dokuzuncu bölüm, **Kasabada din konusuna değiniyor.** Yazar burada İslâm dini ve Kuran ile ilgili genel açıklamalara yer veriyor. Kasabanın ticarileşmesi ve sanayileşmesi ile birlikte dinsel gereklerin yerine getirilmesinin azaldığına değinilmektedir (s. 169). Yaşlılar evlerde ve camide ibadetlerini sürekli olarak yapmaktadır. Yazar, Ramazanda dinsel gereklerin yerine getirildiğine ve oruç konusuna değiniyor (s. 170 - 171). Ayrıca Cuma günlerinin önemi, haca gitmek, dinsel bayramlar gibi durumlarda kasabalıların davranış, tutum ve değerleri ele alınmaktadır (s. 172 - 176).

Onuncu bölüm, **sonuçlara ayrılmıştır.** Yazar, Susurluk deneyiminin Üçüncü Dünyada, Ortadoğu'da ve Türkiye'deki birçok küçük kent topluluklarındaki değişme modeline uyduğunu belirtiyor. Kasabadaki sosyo - kültürel, ekonomik, siyasal ve eğitimsel değişmeler Smelser'in modernleşme modeline uymaktadır. Kasaba geçim tarımına dayalı bir yapıdan ve sınırlı bir pazar ekonomisinden sanayi ve ticaretin yer aldığı ve hükümet faaliyetlerinin olduğu bir merkez durumuna dönüşmüştür (s. 179). Kasabanın yeni ekonomik yapısı, giderek artan bir sanayileşme ve yüksek derecede farklılaşmış bir mesleksel bireşim biçimini almış ve bu durum, oradaki şeker rafinerisinin yapımı ve faaliyete geçmesi sonucu gerçekleşmiştir (s. 179). Rafineri, tarımsal teknolojiyi geliştirmiş, tarımsal üretim için pazar olanaklarını yaygınlaştırmış ve o yöredeki zanaatları ve ticari endüstriyi geliştirmiştir (s. 179). Yeni mesleksel olanaklar, civar kentlerden ve köylerden birçok kimseyi kasabaya çekmiştir. Böylece kasabada kentli, kasabalı, köylü karışımından oluşan yeni bir sosyo - kültürel heterojenlik atmosferi doğmuştur (s. 179). Yaygınlaştırılmış eğitimsel olanaklar, popüler kitle iletişim araçlarına katılım, seyahat olanaklarının geliştirilmesi, etken bir çok partili siyasal sisteme katılım, Türkiye'nin büyük kentlerine ve Avrupa'ya işgücü akımı, yeni yaratılmış ve dışa yönelik endüstriyel ve mali kurumları Susurluk'un bölgesel, ulusal ve uluslararası bütünleşmesini geliştirmiştir. Değişme, genel lâyiklik sürecini de içine almaktadır. Dinin hukuktaki, siyasetteki, eğitimdeki ve ekonomik alandaki etkisi azalmıştır. Böylece bu bölgelerdeki toplumsal davranış, artan bir biçimde dinsel olmayan normlarca yönlendirilmektedir. Örneğin adalet

sisteminin yönetiminin hukuk sistemi biçiminde oluşu, öğretmenlerin Dewey, Rousseau ya da Pestalozzi'nin eğitimsel felsefelerini kullanmaları, işadalarının kâr motifine göre hareket etmeleri v. s. gibi.

Bu değişen duruma başarılı bir biçimde uyum, insanların dünyayı algılayış biçimlerini değiştirmelerini gerektirdiği gibi, mevcut kişisel beceriler toplumsal bağlar ve maddî kaynakların kullanılması yoluyla plânlanmış yeni amaçlara ulaşmada yeni stratejileri de gerektirir (s. 180).

Sonuç olarak, geleneksel akrabalık ilişkileri, cinsel roller, arkadaşlık ilişkileri, iş ve yatırım tercihleri, eğitimsel tercihler ve bireyleri değerlendirme ölçütlerinin hepsi, modernleşmiş yaşamlarını oluşturan değişik amaçlarına uygunluk arayan insanlarca çeşitli derecelerde değişikliğe uğramıştır (s. 180).

Susurluk'ta ortaya çıkan karmaşık değişim süreçlerinde bireysel olarak kişilerin beklenti ve eylemlerinden, anlamlar ve dinamikler ortaya çıkarılabilir (s. 180). Yazar burada genç bir terzinin tutkularını dile getirmekte ve bu kişinin düşüncelerini tüm kasabalıların paylaştığını belirtmektedir. Amerika'da ya da Avrupa'da çalışmak, bu terzinin en büyük isteği idi. Bütün dileği yurt dışında çalışıp orada evlenip, iş sahibi olup çok zengin adam olmaktır. Fakat bunu başaramayan bu genç terzi, sonunda İstanbul'a gidip orada bir işyerine girer, evlenir ve oraya yerleşir. Artık Susurluk'a geri dönmez. Tıpkı «Balgat Manavı» (Lerner 1958) ve «Las Bocas Köylüsü» (Erasmus 1961) gibi «Susurluk Terzisi» de çevresindeki olanakların sınırlarını çok aşan bir beklenti düzeyi ortaya çıkarmıştır (s. 183). Maddî zevklere, değerlere düşkünlüğün önem kazanışı bu örnekte açıkça görülmektedir.

Kitapta, kasabadan çekilmiş 15 adet resim vardır. Ayrıca üç kroki örnekleme giren deneklerin kişisel özellikleri, Susurluk'un köylerinin çizelgesi ve istatistikler yer almaktadır.

Yazarın Susurluk araştırması, Robinson'un önsözde belirttiği gibi, sürekli olarak geçiş durumunda olan bir kasabanın değişen durumunu ele almakta ve modern Türkiye'nin toplumsal, ekonomik ve siyasal dinamiklerinde yeni bir anlayışı temsil et-

mektedir. Ülkemizde değişen kasabaların antropolojik ve sosyolojik açıdan araştırılması çok yeni ve sınırlı sayıdadır. Bu bakımdan yazarın bu araştırması ülkemiz literatürüne bir katkıdır. Özellikle yazarın Türkiye'de uzun süre kalışı, Türkçeyi öğrenmesi ve Türkiye'yi iyi tanımış olması da araştırmanın geçerliliğini daha fazla arttırmıştır. Bu nedenle İngilizce olarak yayınlanan çalışmayı kısa da olsa okuyucularımıza tanıtmaya çalıştım. Yazarı bu çalışmasından dolayı kutlar ve Türkiye'ye yönelik çalışmalarının sürekliliğini dilerim.

Prof. Paul J. Magnarella'nın Türkiye ile ilgili diğer yayınları şunlardır

- «From Villager to Townsman in Turkey»
The Middle East Journal, vol. 24, No. 2
pp. 229 - 40
- «Turkish Townsman Vicu Apollo»
The Middle East Journal, vol. 26, No. 2
pp. 181 - 183
- «The Reception of Swiss Family Law
in Turkey» Anthropological Quarterly,
vol. 46, No. 2, pp. 100 - 116
- «Alternative Social Structures And
Rituel Relations in Eastern Turkey»
Prof. Dr. Orhan Türkdoğan ile birlikte Atatürk Üniver-
sitesi İşletme Fakültesi İşletme Dergisi, cilt 1, sayı 1.
- «Aspects of Kinship Change in a
Modernizing Turkish Town»
Human Organization, vol. 31, No. 4, 1972.
- «The Development of Turkish Social Anthropology»
Prof. Dr. Orhan Türkdoğan ile birlikte
Current Anthropology, vol. 17, No. 2, June 1976
Bu inceleme daha kısa biçimde İngilizce ve Türkçe olarak
Atatürk Üniversitesinin düzenlediği «Türkiye'nin Sosyal
ve Ekonomik Sorunları Semineri (Erzurum 22 - 25 Ekim

1973) nde yayınlanmıştır. Metni Türkçeye M. Reşit Küçükboyacı çevirmiştir. Metnin aslı Türkçeye çevrilmiştir. Bkn. : Atatürk Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Dergisi, cilt 2, sayı : 4 (Çev. Selçuk Mülayim).

- «Descent Affinity and Ritual Relations in Eastern Turkey»

Prof. Dr. Orhan Türkdoğan ile birlikte
American Anthropologist, vol. 75, No. 5,
October 1973.

- The Turkish Bridewealth Practice in Transition»
The Muslim World, Hartford Seminary Foundation,
L IX, No. 2, 1969.